

Dr. Hadnagy Imre József

Dr. Erdély Ernő arcképe

Dr. Erno Erdely portrait

Erdély Ernő Győr szabad királyi város egykori tűzoltó főparancsnokának szakmai, szakírói, szépirodalmi tevékenysége, gazdag életútja, szerteágazó közéleti tevékenysége, kiemelkedő tűzoltói munkája származása miatt Auswitz-Birkenaubra ér véget. Itt hal meg feleségével együtt 1944. június 18-án. A tűzoltóknak az a szeretett és megbecsült szakembere embertelen körülmények között vesztette életét, aki oly nagy igyekezettel munkálkodott Győr város, és az ország tűzvédelmének korszerűsítésén, és aki külföldön is a magyar tűzoltóság elismert képviselője volt.

Kulcsszavak: Erdély Ernő; egy tűzoltó polihisztor; Győr tűzoltó főparancsnoka; az MOTSZ országos előadója, szakmai írásai

<http://www.gyorisalon.hu/index.php?mact=News,cntnt01,detail,0&cntnt01articleid=3093>

„Tűzoltóság szent, magasztos eszme,
Te benned egy ige testet ölt,
Hivatásod legszebb a földön.”
(Erdély Ernő: A tűzoltó /részlet/)

1. 1. DR. ERDÉLY ERNŐ GYŐR SZABAD KIRÁLYI VÁROS EGYKORI HIVATÁSOS TŰZOLTÓ FŐPARANCSNOKÁNAK ÉLETÚTJA SZAKMAI, ÉS KÖZÉLETI TEVÉKENYSÉGE

. A tanulmány jelmondata dr. Erdély Ernő 1910-ben írt *A tűzoltó* című versének egy részlete, amely egyben a tűzoltóságról, tűzoltóról, tűzoltó ügyről szóló hitvallása is.

Erdély (Pollák) Ernő 1881. január 14-én Győrött egy régi iparos család gyermekeként látta meg a napvilágot. Édesanyja Fleischmann Róza, atyja Pollák József, aki mészáros mesterségét Győr Újváros nevű kerületében gyakorolta. Erdély Ernő életművének ismeretében jogosan állapítható meg, hogy a szülői ráhatásnak, valamint pozitív személyiség jegyeinek volt a legnagyobb szerepe életpályájának formálásában, ebből a forrásból erednek a legfontosabb motívumai gazdag munkásságának. Így nem véletlen, hogy már nagyon fiatalon tudatosodott benne, hogy a tanulás, a tudás, az ismeretek szüntelen gyarapítása, az emberek tisztelete az érvényesülés járható útja, hogy a munkában a céltudatosság, a rendszerezettség, a kiszámíthatóság, a példamutatás, a közösség szolgálata a vezérlő elv. [2][3][5][6][7]

Czigány Jenő - a győri tűzoltással foglalkozó írásában - ekképpen szól a város hivatásos tűzoltóságának egykori főparancsnokáról: „*Ha ritkán is, de akadnak olyan emberek, akiknek egyéniségéből, olyan barátságos vonzerő árad felénk, hogy jóformán már az első találkozáskor megérezzük, hogy az illető igaz ember. Ilyen ritka, rendkívül értékes egyéniség volt dr. Erdély Ernő is.*” [5]

17 éves korában a magyar királyi belügyminiszter – kérelmének helyt adva - változtatja meg családi nevét Pollákról Erdélyre¹. [103]

Tanulmányait szülővárosában kezdi. 1892-től a Győri Királyi Főreáliskola tanulója, az Önképzőkör diákelnöke, itt érettségizik 1900-ban. Ebben az évben március 15-én kiemelkedő tanulmányi munkájának elismeréseképpen ő mondhatja el az iskolai rendezvényen az ünnepi beszédet. A középiskolában a gyorsírással is megismerkedik, amelyet a tökéletességig fejleszt, mígnem 1906-ban a főreálban gyorsírástanár lesz. [5][7][104]

---

¹ A Magyar Királyi Győri 13. Honvéd Kiegészítő Parancsnokság igazoló bizottsága az 1.400/ 30 szám/ Ig. biz – 1940. Győrött 1940. november 4-én kelt **igazolványa** az alábbiakat rögzíti: *Az igazolóbizottság megállapítása szerint Dr. Erdély /Pollák/ Ernő c. főhadnagy, aki 1881. évben született, anyja neve Fleischmann Róza, és akinek nevét a m. kir. Belügyminiszter 1./V.-1898. számú határozatával „Pollák”-ról „Erdély”-re változtatta át az 1939. évi IV. tc. 2§ 1 pontja értelmében kivételezett. /Győr, 1940. évi november hó 4-én aláírás: Dávid alezredes az igazoló-bizottság elnöke./ Pecsét (Magyar Királyi Győri 13. Honvéd Kiegészítő Parancsnokság). [196]*

Munkássága egész életében szülővárosához kötődik. 1900-ban – miután Győr szabad királyi város törvényhatósági bizottsága a benyújtott pályázata alapján őt választja a megüresedett írnoki posztra - a város szolgálatába lép, előbb napidíjasként, később irodatiszti, és számtiszti minőségben szolgálja – a római korban Arrabóna néven ismert - várost. Sokoldalú tevékenységének korai bizonyítékai: 1906-tól 13 évig a Főreáliskolában gyorsírás-tanár; a győri és az országos gyorsírás szakmai fellendítője; a Győri Gyorsíró Kör elnöke; az Országos Magyar Gyorsíró Egyesület választmányának tagja; a Győri Gyorsíró Közlöny szerkesztője; rendszeresen ír a Győri Hírlapba; 1902-ben megindítja a Győri Színházi Lapot. [5][7][104] [111]

A városi adminisztrációs munkája, és sok más közérdekű teendője mellett 1900-ban belép az Önkéntes Tűzoltó Testületbe. Ettől kezdve elméleti és gyakorlati tevékenységének egyik fontos – ha nem a legfontosabb - területe a tűzrendészet. Az ambiciózus fiatal ember egy év elteltével szakaszcsofőr lesz. [5][6][7]

1906-ban a város – az önkéntes tűzoltó-parancsnok javaslatára - tűzoltó-szaktanfolyamra küldi, melynek elvégzését az 1906. 09.19-én kiállított bizonyítvány hitelesíti. Az iránta tanúsított bizalmat azzal szolgálja meg, hogy a szakoktatás során megismert - a tűzoltói munkában alkalmazott - módszereket, eljárásokat, Győrre vonatkozóan egy tanulmányban foglalja össze. Erről a közleményt, és a tanulmányt a Dunántúli Hírlap 1906. szeptember 8-án teszi közzé. [5][6][7][16][23][105] [112]

1908-ban Győr szabad királyi város törvényhatósági bizottsága határozatot hoz a város tűzoltóságának újjászervezésére. Ennek a belügyminiszteri jóváhagyása után október végén közfelkiáltással Erdély Ernőt megválasztja a hivatásos tűzoltóság parancsnokának. Az eseményről a tűzoltók hivatalos lapja is hírt ad: „*Győr városa októberi közgyűlésén hivatásos tűzoltó parancsnokává Erdély Ernőt választotta meg*”. A bizalom alapja az, hogy ismeri a helyi viszonyokat, országos szaktanfolyamot végzett, már a lapban cikkei is jelentek meg. Az események folyamánként a november elsejétől a működő hivatásos tűzoltóság állományába 1 tiszt, 14 tűzoltó tartozik. [5][6][7]

A tűzoltóügy iránti elkötelezettsége, a tűzrendészet munkáját javító szándéka vezérli, amikor 1908-ban az Országos Tűzoltó Szövetség Szatmár városban tartott közgyűlésén hangot ad annak, hogy a vármegyei szövetségen kívüli városok a szövetséggel való közvetlen együttműködésből ki vannak zárva.

Erdély Ernő nézete szerint a tűzoltó pálya sokoldalú szakismeretet és felkészültséget igényel, ezért parancsnokká választása után – tanoncként – kitanulja az ács, később 1917-ben - ugyancsak tanoncként - a kéményseprő mesterséget, melyet 1909 évben kelt Bizonyítványa², és 1917-ben kapott Szabaduló-levele³ igazol.[6][106][107]

---

² Erről szóló igazolványának szövege: *Győr szabad királyi város ipartestülete, mint iparhatóságtól. Tanonclajstrom szám: 57/909. Bizonyítvány arról, hogy 1881 évben január hó 14-én Győrött született Erdély Ernő tanonc, Schlosser Wurda Teréz utóda ácsmesternél Győrött 1909. február hó 25-től, 1909. április hó 25-ig, mint tanoncz az ácsmesterséget tanulta. A nevezett iskolai minősítvénye: érettségit végzett. Az ácsmesterségben tanúsított előrehaladása kifogástalan. Kelt Győrött, 1909. április hó 25-én. Aláírás: Kurucz József ipartestületi jegyző, és Kaszás Sándor ipartestületi elnök. Pecsét (Győr szabad királyi város ipartestülete, mint iparhatóság). [106]*

³ *A szabaduló levél szövege: Győr szabad királyi város ipartestülete, mint iparhatóságtól. Taninclajstrom szám: 93/917. Szabaduló-levél. Győr szabad királyi város ipartestülete hitelesen igazolja, hogy Erdély Ernő tanonc, ki az 1881. évi január 14-én Győrújvárosban született, Schmidt Lajos kéményseprő-mesternél Győrött 1917 év május hó 1-től 1917. évi augusztus hó 5-ig a kéményseprő mesterséget tanulta és a mai nappal felszabadult. A nevezettnek iskolai minősítvénye: magasabb iskolai képzettséggel bír. A kéményseprő-mesterségben tanúsított*

1909. 12. 30-án kelt – német nyelvű - okirat tanúsága szerint az uralkodó tartalékos honvéd hadnagyként a 32. Mária Terézia császári és királyi gyalogezredhez nevezi ki.

A tűzoltás ügyével való végleges elkötelezettségét egyértelművé teszi az, hogy a tűzoltó-tiszti vizsgát követően, az akkori eljárási rendnek megfelelően elméleti és gyakorlati ismeretei megszilárdítása, gyakorlati tapasztalatok megszerzése érdekében Budapest székesfőváros tűzoltó főparancsnokságán gyakorló szolgálatot teljesít. [5][6][7][108] [113]

Már a város tűzoltó-főparancsnokaként - az országos tűzoltó tanfolyamon szerzett ismereteire alapozva - dolgozza ki Győr szabad királyi város mozgófénykép és egyéb mutatványos helyek számára vonatkozó tűzrendészeti utasítását. [205]

Tűzoltóként végzett 10 éves munkája elismeréseképpen a 1910. január 21-én a Győri Önkéntes Tűzoltótestület az általa alapított emlékérmét adományozza Erdély Ernő hivatásos tűzoltó-főparancsnoknak⁴. [109][110]

1910-ben a győri önkéntes tűzoltóság 40 éves jubileumán a tiszteletbeli főparancsnokot, a tűzoltó-testület egyik alapító tagját gr. Széchenyi Ödönt, a tűzpasát, a török tűzoltóság főparancsnokát is kitüntetik. A testület, és Győr város kitüntetését küldöttség viszi Konstantinápolyba, hogy azt személyesen adják át a kitüntetettnek. A küldöttség tagja Erdély Ernő is. Gr. Széchenyi Ödön társaságában a török tűzoltóságnál is látogatást tesznek. A szultán Erdély Ernőt és többeket a „Tudomány és Művészet” rend ezüstérmével tünteti ki.[18]

Erdély Ernőt 1910-ben városi és a vármegye tűzrendészeti felügyelőjévé választják. Elkerülendő, hogy tűzoltó-parancsnoki munkájával összeegyeztethetlenség álljon fenn, erről a város törvényhatósági bizottságának⁵ az állásfoglalását kéri. Tekintettel arra, hogy a tűzrendészeti felügyelői állás csak tiszteletbeli funkció, ezért a munka végzéséhez az engedélyt megkapja. [110]

A Győri tűzoltóság fennállásának 40. évfordulójára 1910-ben írta a „Tűzoltó” című verset. A versben gyönyörűen tárja az olvasó elé mindazt, amit e szép hivatás követel a tűzoltótól. Az ezer vészen át vezető út végén Flórián utódai mindig győztesen kerülnek ki, közben emberségből, segítségnyújtásból, fárdhatatlanságból kitűnőre vizsgáznak, mindezért elismerést, jutalmat nem várnak. Befejező gondolatként a világ legszebb küldetésének nevezi a tűzoltást, sorstársait pedig további küzdelemre, és kitartásra ösztönzi. [28]

Erdély Ernő: A tűzoltó

---

előrehaladása jó. Kelt Győrött, 1917. évi augusztus hó 5-én. Aláírás: Kurucz József ipartestületi jegyző, és Kaszás Sándor ipartestületi elnök. Pecsét (Győr szabad királyi város ipartestülete, mint iparhatóság). [107]

⁴ Az erről kiadott okmány: *Pecsét (Győri Önkéntes Tűzoltótestület). Győri Önkéntes tűzoltótestület IGAZOLVÁNY. A győri önkéntes tűzoltótestület (negyven átjavítva tízre) tízéves fennállása alkalmával, a tűzoltásban szerzett érdem elismerésére alapított érmet Erdély Ernő úr hivatásos tűzoltóparancsnoknak adományozta, miről részére ezen igazolványt kiállította. Az érem a magyar országos tűzoltószövetség szolgálati érme után viselendő. Győrött, 1910. január 21. napján. Aláírás: Fördös János parancsnok, Bihar Jenő titkár. Ugyanez az IGAZOLVÁNY másik példányban is létezik, a keltezés 1910. február 21. Javítás nincs, a negyvenéves évfordulón adományozták az érmet. Az aláírók: Haurer György főparancsnok, Fördös János parancsnok, Major János titkár. [109]*

⁵ *136/kgy. 910 sz. Kivonat Győr szabad királyi város törvényhatósági bizottságának 1910. március 31-én tartott rendes közgyűlése jegyzőkönyvéből. Erdély Ernő hivatásos tűzoltó-parancsnok jelentése arról, hogy városi és vármegyei tűzrendészeti felügyelővé választatott meg. Határozat! Tekintettel arra, hogy a tűzrendészeti felügyelői állás tiszteletbeli és Erdély Ernő hivatásos tűzoltó-parancsnoki állásával nem incompatibilis – a közgyűlés a választás elfogadását megengedi. Kiadta: pecsét (Győr szabad királyi város tanácsa), olvashatatlan aláírás, II. jegyző. [110]*

Csodálatos névtelen vezérek,
Akiről szól hódoló szavam,
Vitézségük egy-egy hősi ének,
Lobogójuk szent, mocsoktalan,
Ezeréves nagy történetünknek,
Legszebb lapján van a nevetek,
Hozsannával, magasztaló szóval
Tűzoltóság! Én köszöntelek.

Láttalak a füstölgő ház ormán,
Nyaldosó láng küzdött ellened,
LÁTTALAK A ROHANÓ VÍZ ÁRJÁN
Segítségül a bős elemmel szemben,
Ahol olcsó élet és halál,
Láttalak s örömpesve néztem
A tűz benned nagyra nőtt.

Amíg oltod a pusztító lángot
Érző szíved szent lángért hevül
Minden egyért és egy mindnyájunkért
A zászlóról a szívbe kerül.
E szent lángot nyújtod, szítod büszkén,
Hadd lobogjon mindnyájunk előtt
Negyven évi kemény munkád közben
E szent érzés benned nagyra nőtt.

Ez vezet a küzdelem útjára
Ez lelkesít künn a vészhelyen
Ezer bajjal bátran szembe szállva
Ettől retten meg a bős elem.
Nincs előtted barát vagy ellenség
Segíted azt, aki rád szorul
S ha elestél, utánad jó új más,
Aki csak szép példán okul.

Ha szól a kürt, s tűzharang kongat,
Nincs előtted akadály, veszély:
Fel a szerre, ki a nagy utcára
S robogtok tűzhöz, mint a szél.
Fel létrán sugárcső a kézbe,
OTT VAGYTOK A MAGAS HÁZTETŐN
Szökken a víz, csökken a tűz fénye
S mindig győztünk bátran, vakmerőn.

Nem láttad, mily veszély járt körülöttem
Nem nézted, a ház milyen magas,
Nem nézted, hogy ki az, kit segítesz,
Nem láttad, hogy bajba jutsz magad.
Érezted, hogy terád van szükség,
Mit bántad, ha nagy is a veszély,
Előtted a hőt sugárzó lángok

Alattad a halált rejtő mély.

S megmentetted, hálát nem is várva
Emberbarátaid életét, vagyonát
S mint aki dolgát jól végezte
Felszereltél és vonultál tovább.
Sokszor bénán távoztál el onnan,
De megvédted mások mindenét,
S még nem kérték köszönetet, díjat;
Kötelesség volt ez, nem egyéb.

Tűzoltóság, nehéz küzdelmednek,
Gyöngye ékes minden láncszeme,
A te munkád a polgárerények
Legszebbje és legnemesebbje.
Nem kapsz érte aranyat, ezüstöt,
Küzdelmedért nem kell jutalom.
Verejtékes munkásságod bére,
A boldogság ül arcodon.

**Tűzoltóság szent, magasztos eszme,
Te benned egy ige testet ölt,
Hivatásod legszebb a földön,**

Mire téged égi kéz jelölt.
Küzdj csak úgy, mint nagy múltban küzdtl
Ne csüggedj el, ne állj meg soha,
Büszkesége vagy te mindnyájunknak!
Tűzoltó az első katona. [28]

Szakmai munkáját, és az általa vezetett tűzoltók tevékenységét a város vezetői nagyra értékeli. Ennek a győri tűzoltóság városon kívüli sikeres beavatkozása után írásban is nyomatékokat adnak. A Főparancsnok Úrnak címezve: *A „folyó hó 24-én Dunaszeg községben dühöngő tűzvészhez a győri tűzoltóság kivonulását oly gyors készséggel eszközölni és az oltás és mentés munkáját oly szakszerűen vezetni méltóztatott, - legmélyebb köszönetemnek kifejezést adok. Kérem, hogy köszönetemet egyúttal a részt vett tűzoltóknak is tudomásul adni szíveskedjék. ... Aláírás főjegyző.”* [116]

1911-ben a Turinban tartott nemzetközi tűzoltóversenyen ő vezeti azt a 4 fős kis csapatot, amelyik végül is első díjat érdemelt ki. [6]

A veszprémi tűzoltó nagygyűlés – 1911. június 3-5. – megválasztja az V. szakirodalmi és szakoktatási ügyosztály szakelőadójává. Ott többek között négy kerületi szaktanfolyam rendezését javasolja. [6]

Az Országos Tűzoltó Szövetség elnökségi előadónak nevezi ki 1911-től. [5] [104]

Személyének szóló elismerések 1912-ben:

- A Szolnoki Önkéntes Tűzoltó-Egylet tiszteletbeli parancsnokká választja. (1912.04.10.) [117]
- Ferencz József a tűzrendészet terén kifejtett hasznos és eredményes működése elismerésül a koronás arany érdemkeresztrel tünteti ki. (1912.06.04.) [118]

- A kerületi tűzoltó tanfolyamon tanúsított buzgó és odaadó törekvéseért a hallgatók hálájukat és köszönetüket fejezik ki. (A levélen 51 aláírás szerepel. 1912.07.14.) [6] [119]

1912 őszén a felsőbb tűzrendészeti tanfolyamon – Budapesten – a lakóházak, boltok, műhelyek, és raktárak tűzbiztos berendezése témakört adja elő, és gyakorlati kiképzést vezet. [6]

Szoros baráti kapcsolat fűzi gróf Széchenyi Ödönhöz, aki 1912. március 12-én kelt levelében melegen gratulál neki a tűzoltók hivatalos lapja helyettes szerkesztőjévé való megválasztása alkalmából. A „tűzpassa” 1912. október 3-án látogatást tesz Győrben. Érkezésekor a vasútállomáson 300 győri és győr-megyei tűzoltó sorakozik fel tiszteletére, délután felvonulással és díszgyakorlattal tisztelegnek neki, este 8-kor díszfelvonulást rendeznek 10 városi és 4 gyári tűzoltóság részvételével. A látottak, és tapasztaltak alapján gróf Széchenyi Ödön joggal állapítja meg, hogy a városnak jól képzett, nagy gyakorlattal rendelkező tűzoltósága van, külön kiemeli a parancsnok sokoldalú tevékenységét, nagyra értékelve, hogy beosztottjai becsülik és tisztelik. Ehhez hozzátartozik, hogy sohasem követel a beosztottaktól olyat, amit ő maga szükség esetén ne tenne meg, ezért e nagy megbecsülés. [5][6]

Munkakedve továbbra is töretlen, szüntelenül tevékenykedő, nagy ismeretsséggel rendelkező, agilis személyiségével sokak elismerését, és tiszteletét vívja ki, erről tanúskodnak az alábbiak is:

- 1913. januárban a királyi Magyar Természettudományos Társulat a Választmányi gyűlés rendes tagjává választja. [120]
- A Kolozsvárt 1913-ik évben tartott Országos Kerületi Tűzoltó Szaktanfolyam hallgatói hálás szívvvel mondanak köszönetet az önzetlen és odaadó munkájáért. (Az emléklapon 39 hallgató aláírása áll). [122]
- Győr szabad királyi város törvényhatósági bizottsága 1913. évi december hó 11-én a szegénysegélyezés körül szegényatyai tisztségben öt éven át kifejtett ügybuzgó és önzetlen működéséért ELISMERŐ OKIRATTAL tünteti ki. [123]
- 1914-ben a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség választmánya Erdély Ernőt a Tűzrendészeti Közlöny helyettes főszerkesztői állásra jelöli, a főszerkesztői tisztséget elfogadja, ám a részére megszavazott tiszteletdíjat nem, a szövetség anyagi helyzetére tekintettel⁶.

1914-ben az I. világháború kitörésekor bevonul katonának. A 32. gyalogosezred tartalékos hadnagyát azonnal frontszolgálatra osztják be. A harc téren egyszer szurony-, és kétszer golyósérülést szenved. Két év múlva – leszerelik. [5][104]

Hazakerülése után 1916-ban házasságot köt, az akkor 21 éves – Königsberg Margittal. Frigyüket két gyermek – Jenő (1916), és Miklós (1921) teszi igazán gazdaggá. [104]

1917-től tagja Győr város törvényhatósági bizottságának. A Győri Tisztviselők körének jegyzője.[104]

1917-ben – Papp Ferenc szegedi tűzoltó-főparancsnokkal egyetemben nagy megtiszteltetés éri, meghívást kapnak Törökországba, azzal a céllal, hogy a konstantinápolyi nagy tűzvész okait tanulmányozzák, és a török tűzoltóság szervezetére vonatkozó tanácsokat adjanak. [5][6]

A háborúban viselt dolgaiért két hadi díszérmet, és más szervektől elismerést kap.

⁶ Tűzrendészeti Közlöny XII. évfolyam 3. szám /1914/, 42. oldal.

- Ferencz Salvator császári herceg lovassági tábornok a katonai egészségügy körül a háborúban szerzett különös érdemei elismeréséül a vöröskereszt ezüst díszérmét a hadiékítményekkel – díjmentesen - adományozza számára (1917.09.05.) [125]
- Majd ugyanezért a vöröskereszt II. másodosztályú díszjelvényét a hadiékítményekkel – díjmentesen – adományozza. (1918.04.18.)
- A hadiszolgálatért a Monarchián belüli szervektől is több elismerő érdemrendet kap. [125] [126] [127] [128]

1918. 11.04-én a rendőrség és a tűzoltóság vezetőit a belügyminiszter rendelete a nemzetőrség megszervezésére utasítja. Győr város polgármestere a főparancsnoki teendőik ellátásával Erdély Ernőt bízza meg. A megbízást a polgármester Erdély Ernő kérelmére visszavonja. [129] [130]

A győri izraelita hitközség elnöke. Izraelita hittársai 1919-ben azzal tisztelik meg, hogy az iskolaszék elnökévé választják. 1930-tól a Neológ Izraelita XII. kerület (Győr) helyettes elnöke. [104]

Nagy figyelmet szentel a fiatalok hazafias nevelésére. Támogatja a sportot, különösen fontosnak tartja az ifjúság testi kultúrájának fejlesztését. [104]

1919. január 9-én nevezték ki a városi hivatásos tűzoltóság főparancsnokává, és az önkéntesek parancsnokává. [5] [104]

A következő években is a személyének szóló tisztelet számtalan megnyilvánulásával találkozunk. Ezek nem teljességgel:

- Az 1920-as években a német háborús veteránok szervezetének a háborús szolgálat ellátásának elismerésére alapított több (7) érdemrendjét kapja meg. [131] [132] [133] [134] [139] [143] [144]
- A Czibakházi Tűzoltó Testület az 1922. január hó 15-én tiszteletbeli Parancsnokká választja. (1922.01.20.) [135]
- A Szombathelyi Önkéntes tűzoltó-egylet és mentő-osztálya 50. évi rendes közgyűlésén - Nagyságos Erdély Ernő tűzoltó-parancsnok urat - tiszteletbeli parancsnokká választja. [136]
- A győri önkéntesek a testület megalakításának 52. évfordulóján - a szeretett Főparancsnokot - 33 aláírást tartalmazó levélben köszöntik.” [137]
- 1923-ban a Győrött rendezett vándorkiállítás szervezésében való sikeres közreműködéséért elismerést kap oklevél formájában [138]
- A Győri Magyar Királyi Állami Révai Miklós Főreáliskola Sportköre 1924. október 11. közgyűlésén a testnevelés terén szerzett eddigi kiváló érdemeiért – tiszteletbeli tagjává választja. [140]
- 25 éven át buzgó és hasznos tevékenysége jutalmazására a magyar királyi belügyminiszter részére díszérmét adományoz. [124]
- A Petőfi Társaság pártoló tagjai sorába fogadja (1927.12.27.) [145]

Tűzoltói munkája során számtalanszor irányítja tűzoltóit. 1926-ban május 26-án öt tűzoltóval együtt súlyosan megsérül, amikor a pályaudvari tűz megfékezésén munkálkodnak. Ez év december 22-én a szeszgyári finomító tüzénél tapasztaltakról is ír a tűzoltás szabályaival foglalkozó könyvében. Az esemény a szemtanú és a tűzoltást irányító szemével. *„A gyárban mintegy tízezer hektoliter szesz volt raktáron, s ebből a hétméter magaságú finomítóban ezer hektoliter állott lángokban. Ha a tűz átcsap a vele egybeépített, de tűzfalal*

elválasztott raktárba, az ott lévő szesz meggyúl, s ha az utcákon szétfolyik, beláthatatlan következményekkel járt volna. A veszélyt még fokozta a szeszgyár mellett lévő gázgyár, amelynek telt gázméterje is meggyulladással fenyegetett. A rendőrség kiköltöztette a közeli házak lakóit, s a tűzoltóságot figyelmeztette, hogy vonuljon vissza, mert úgy is menthetetlen minden. A tűzoltóság azonban ezt nem tette, éppen a fokozott veszély miatt. A gyár stabil szivattyúi ontották a finomítóba a vizet, a tűzoltóság két nagy autófecskenője percenként 3000 liter vizet dobott hat sugárból a tűzre. A csővezetők ismételten behatoltak a harmadik és negyedik emeleti ablakokon a finomítóba, de még az ötpercenkénti váltással sem tudtak bentmaradni a megszorult nagy hőség, láng, füst és gőz miatt. A vezénylőnek gondolni kellett a hő elvezetéséről. Más segítség nem volt, meg kellett a bádogtetőt nyitni.

A vezénylő négy megbízható tűzoltóval felment a 28 méter magas tetőre, nyeregülésbe helyezkedtek el a tűzfalon, s csákányokkal bontották a tűzfal mellett a bádogfedést. (Itt látszott a bontás a legkönnyebbnek.) Alig 10 percnyi munka után megvolt az eredmény. Amint egy méternyi részt megbontottak, a belső nyomás robbanásszerűleg felszakította a tető jelentékeny részét, s nagy erővel tódult fel a hő, gáz, láng és füst. Igaz, hogy a tűzfal, amelyen a tűzoltók voltak, a nyomás következtében erősen kilendült, s csak kapaszkodással menekültek meg a lebukástól (amely a nagy magasságból halált jelentett volna), de lélekjelenlétük megmentette a tűzoltókat és a gyárat is. A megbontás után már könnyebben haladtak be a finomítóba, s oltották el az egész városrészt pusztulással fenyegető tüzet. Az elmélet helyességét a gyakorlat igazolta, milliókat mentve meg a pusztulástól.”[6]

A belügyminiszter 1928-ban az országos tiszti tanfolyam előadójává nevezte ki. 1928-ban belügyminiszteri rendelet intézkedik az országos tűzoltótiszt-képző tanfolyam felállításáról. A tanfolyam anyagának összeállításában Erdély Ernő is részt vesz. Tagja és nemzetközi hírű szakembere a Párizsban székelő „Comité Technique International de Feu”-nek is. [6]

Ő alapít elsőként hazánkban tanszermúzeumot Győrött, ahol ábrákon, rajzokon, makettekben szemléltetve mutatja be a tűzrendészet fejlődését a legújabb korig, a gyűjtemény egy részét Budapesten a Tűzoltó Múzeum őrzi.[5]

Újabb bizonyítékai sokoldalúságának:

- A Magyar Labdarugók Szövetség (Budapest) vizsgáztató és bíróellenőrző bizottsága 1925 évi január hó 22-én III. fokú bíróvá (játékvezetővé) minősíti. [141]
- Az Országos Vitézi Szék Erdély Ernő tartalékos hadnagynak, mint csapatszolgálatot teljesített tényleges szolgálataért a piros-fehér-zöld színű hadiérem szalagján viselendő - karddal és sisakkal díszített - Háborús emlékérmét adományozza.(1930.03.05) [146]
- A Győri Izraelita Ifjúsági Kultúregyesület 1930. évi június 17. napján a hitélet erősítése, az egyetemes kultúra, a jótékonyság és az ifjúság támogatása körül szerzett érdemei elismeréséért az egyesület örökös tiszteletbeli tagjává választja, és e tisztségbe ünnepélyesen beiktatja. [148]
- Elismerést kap a tűzoltóügy szolgálataért az osztrák, a nemzetközi tűzoltószövetségtől, és a francia nemzeti tűzoltó-szövetségtől, Bosznia-Hercegovinai szövetségtől, Horvátország-Szlovénia szövetségétől. [149] [150] [152] [154]
- A Keresztényszocialista Kéményseprő-munkások Országos Szakegyesülete örökös tiszteletbeli taggá választja;
- A Magyar Labdarugók Szövetsége örökös tiszteletbeli tagjává választja.

- A Magyar Futbalbírák Testülete fennállásának 15. évfordulója alkalmából a magyar labdarúgó sport szolgálatában kifejtett önzetlen és értékes munkálkodásért elismerésben részesül. [151] [153] [155]

Brüsszelben szaktudományos munkásságáért - 1932. február 22-én - az egyetem díszdoktorává avatja. A Pécsi Tudományegyetemen – levelező hallgatóként - jogi tanulmányokat folytat, és szerez doktori fokozatot 1936-ban. [104]

Erdély Ernő Győr városának neves sportvezetője. 50 éves koráig evezett, rendszeresen teniszezik, de a labdarúgás áll legközelebb hozzá. Vizsgázott játékvezetőként is tevékenykedik, 1915-től hosszú időn át a DAC sportegyesület elnöke. A Dunántúli Sportújság felelős szerkesztője. A Nyugat-Magyarországi Labdarúgó Alsövetség elnöke, az MLSZ tiszteletbeli tagja. A Várii Korcsolyázó Egylet elnöke. [5] [104]

A tűzrendészet elméleti és gyakorlati ismereteinek gyarapításához széleskörű nemzetközi kapcsolatai jelentősen hozzájárulnak. 1908 és 1938 között Európa tucatnyi városának tűzoltórendezvényén (verseny, elméleti konferencia) vesz részt. A rendezvényeken való közreműködését elismerés övezi. A személyéhez kötődő tiszteletet leginkább az bizonyítja, hogy több európai nagyváros is szívesen látná a város tűzoltó-parancsnoki székében. [104]

Tűzoltó-parancsnoki hivatása mellett egész sor sport, kulturális és irodalmi társaságban tevékenykedik. Elméleti munkásságát irodalmi és szakmai publikációi fémjelzik, ebben a sorban a legjelentősebbek a szakkönyvei. [104]

Életének további szakasza alkotóképességének kiteljesedését hozza. Ennek az időszaknak a főbb eseményei:

- Békés vármegye tűzoltó szövetsége Erdély Ernőt Győr város tűzoltó-főparancsnokát, a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség elnökségi előadóját, negyedszázadon át kifejtett hervadhatatlan érdemű, a magyar tűzrendészet megalapozását és fejlesztését előmozdító munkájának elismerésül tiszteletbeli tagjául választja. (1932.05.05.) [156]
- Korábbi érdemeit bizonyítandó Győr város és Tószigetcsilizközi járás és népgondozó kirendeltség 166/1932 számú IGAZOLVÁNYA az alábbiakat rögzíti⁷: „Az eredeti anyakönyv alapján igazolom, hogy Erdély Ernő, ki 1881. évben Győr városban született és a volt császári és királyi 26. gyalogezrednél 1903. évi október hó 3-tól 1904. évi szeptember hó 20-ig szolgált, és mint e.é. önkéntes tizedes szerelt le. – Tartalékos hadnaggyá kineveztetett 1910. évi január hó 1-én, 1185 rangszámmal. – A világháborúba 1914. évi július hó 28-án vonult be, mint tartalékos hadnagy és az utolsó bejegyzés az anyakönyvi lapján 1917. évi november 19. – Kitüntetései: 3. osztályú katonai érdemkereszt a kardokkal és hadiékítményekkel és a Károly-csapatkereszt. – Győr, 1932. évi július hó 26-án. Sgardelli sk. Tanácsos a kirendeltség vezetője. P.H. (1932.07.26.) [157]
- A Kosicei (Kassa-i) Önkéntes Tűzoltó és Mentőegyesület Erdély Ernőt a kassai tűzoltóság megalakulásának 60 éves jubileumi emlékérmének viselésére jogosítja fel (1932. szeptember 25.). [158]
- 1932. 11. 28-án Keresztes-Fischer belügyminiszter értesíti, hogy a Kormányzó az ország tűzrendészetének fejlesztése és a tűzoltói intézmény kiépítése

⁷ Az igazolvány a címzetes főhadnagyi rang adományozási kérelemhez kellett..

- érdekében kifejtett értékes a legfelsőbb elismerést jelképező koronás bronzéremmel tüntette ki. [159]
- A Hatvani Önkéntes Tűzoltó Testület Erdély Ernő győri hivatásos tűzoltó főparancsnokot tiszteletbeli parancsnokká választja⁸. (1933.03.04.) [160]
  - A Szerencsi Önkéntes Tűzoltó Egylet örökös tiszteletbeli főparancsnokává egyhangú lelkesedéssel megválasztja. (1933.04.23.) [162] [163]
  - Az osztrák hadügyminisztérium háborússzolgálati érdemrenddel tünteti ki. (1933.07.20.) [164]
  - A lengyel tűzoltóság főparancsnoksága arany érdemrenddel tünteti ki (1933.11.06) [165]
  - A Magyar Futballbírák Testülete Nyugati Alosztálya a testület érdekében és a vidéki futballbírák ügyének szolgálatában kifejtett érdemes tevékenységéért részére díszoklevelet adományoz. (1934.01.20.) [166]
  - Erdély Ernőt a Makói Önkéntes Tűzoltó Egyesület egyhangú határozattal tiszteletbeli parancsnokká választja. (1934. február 25.) [167]
  - Vasvármegye Tűzoltó Szövetsége az általa alapított emlékéremmel tünteti ki. (1934.09.02.) [168]
  - Győr szabad királyi város polgármestere. A magyar királyi belügyminiszter úr rendeletére válaszul az abban előírt feltételek tárgyában igazolja Erdély Ernő a 230.000/1925.B.M. sz. rendelet 14. §-ának első bekezdésében meghatározott iskolai végzettségét és a Magyar Országos Tűzoltótisztképző Tanfolyam elvégzését. (1934.11.10.) [169]
  - A Budapesti Önkéntes Tűzoltó Testület a magyar tűzoltás ügyének fejlesztése körül kifejtett maradandó értékű és eredményű munkálkodásáért a Testület tiszteletbeli parancsnokául választja.(1935.05.05.)[172]
  - A Magyar királyi 2. honvéd Vegyes-dandár Parancsnokság Igazolványa a „Sebesültek érme” viselésére való jogosultságát tanúsítja. (1935.05.14.) [170]
  - Győr szabad királyi város törvényhatósága a Magyar királyi belügyminiszter leirata alapján a város hivatásos tűzoltóságának szervezeti szabályrendeletét átdolgozza, módosítja Erdély Ernő főparancsnok közreműködésével. (1935.05.29) [171]
- Itt érdemes áttekinteni, hogy minként változott Győr város hivatásos tűzoltóságának létszáma dr. Erdély Ernő főparancsnok nyugállományba helyezéseiig, (lásd az **1. sz. mellékletet**). [5]
- A Magyar Országos Tűzoltó Szövetség elnöksége a magyar tűzoltó-intézmény érdekében kifejtett kiválóan érdemes tevékenysége elismerésül tiszteletbeli taggá választja, és részére díszjelvényt adományoz (1935.0826.) [174]
  - Előadás Drezdában. A Rothe Hahn kiállítással kapcsolatos tűzoltói kongresszuson Erdély Ernő Győr szabad királyi város hivatásos tűzoltó-főparancsnokának előadását Szopper Ferenc Soproni Vasúti tűzoltóparancsnok olvasta fel. A film oltásáról szóló előadás olyan nagy sikert aratott, hogy a német kormány Erdély Ernőnek Tűzoltó Díszjelvényt adományozott. (1935) [15]

---

⁸ Az indoklás az alábbi: „Erdély Ernő a tűzoltók mintaképe, a szív és lélekembernek inkarnációja, a bajtársi együttérzésnek, a szolidáris összefogásnak a minden szép és jó iránt való szeretetnek valóságos szimbóluma és ilyen nemes és magasztos emberi tulajdonságokkal felruházott férfúnak a mi testületünkhöz való tartozása, mely a mai választással megtörténik, csak fényt hoz erre a testületre.”

- A Német Tűzoltó Szövetség elismerése az együttműködésért (München, 1935.10.25.), CTIF elismerés (Párizs, 1935.12.31), Osztrák tűzoltó és mentő szövetség elismerése munkásságáért (Linz, 1936.01.01.) [175] [176] [177]
- A Kormányzó az átlagon felüli háborús teljesítménye elismerésképpen - tartalékállományban részére a címzetes főhadnagyi rangot adományozza. (1936.01.10.) [179]
- A nemzetvédelmi szempontból felette fontos gáz- és légvédelmi tanfolyam alkalmával kifejtett és az átlagot messze meghaladó lelkes, odaadó, hazafias munkásságáért köszönetét és elismerését fejezi ki a 2. testnevelési kerület felügyelője. (1936.03.03.) [178]
- A magyar királyi kerület védelmi parancsnok igazolása szerint - Erdély Ernő hadnagy, címzetes főhadnagy, született Győr 1881, katonai szolgálatának emlékére – jogosult a magyar királyi honvédségnek azt az egyenruháját, mely őt legutóbbi fegyverneme (csapatneme, állománycsoportja, szolgálati ágazata) és rendfokozata szerint megilleti, oly ünnepélyes alkalmakkor viselni, amikor a tiszt egyenruhának, mint társadalmi kitüntetésnek helye van. (1936.03.14.) [180]
- A Petőfi Társaság a nemzeti irányú irodalom fejlődése és megerősödése érdekében folyó hazafias és kulturális munkáját támogató Erdély Ernőt PÁRTOLÓ TAGJAI SORÁBA IKTATJA. (1936.09.01.) [181]
- Az országos tűzrendészeti felügyelő javaslatára három évi időtartamra a belügyminiszter a járási tűzrendészet felügyelői tanfolyam előadójává nevezi ki. (1937.05.01.) [183] [187]
- A Magyar Országos Tűzoltó Szövetség Elnökségének igazolványa szerint XXXV (harmincöt) évi tényleges tűzoltói szolgálata alapján a zománcozott, aranyozott ezüst-érem viselésére jogosítja. (1937.05.07.) [184]
- 1937. augusztus 29-én az Ipari-csatorna torkolatánál a volt utász-gyakorlótér raktárépületének égésekor történt robbanás során egy beosztottja (Kertai Róbert) meghalt, ő pedig harmadmagával megsebesült. [6]
- 1937-ben mindenki azt várta, hogy Erdély Ernőt nevezik ki újra Győr vármegyei tűzrendészeti felügyelőnek, de őt vallása miatt mellőzték, jóllehet szaktudás tekintetében túlszárnyalta a kinevezettet. [6]
- A Magyar Cserkészszövetség 25 éves fennállása alkalmából hálás köszönetét fejezi ki azért, mert anyagi és szellemi javakkal, juttatással és pártfogással segítette a magyar cserkészzetet küldetésének teljesítésében. (1937.12.18.) [185]
- A portugál önkéntes tűzoltók elismerő díszérmét kapja tűzoltói munkája elismeréséért. (Cruz Verde.1938.01.10.) [186]
- Az 1915-1918. évi bolgár háborús emlékérmét adományozza részére III. Boris, a Bolgárok Cárja köszönetképpen az 1915-1918. évi háborúban való részvételért és annak emlékéül. (1938.11.21.) [188]
- A Magyar Földrajzi Társaság köszönetét és elismerését fejezi ki a magyar földrajztudomány értékes támogatásáért (1938) [190]

.A társadalmunkban eluralkodó téves nézetek, a fasizálódás számára is elfogadhatatlanok. Nem gondolja, hogy ez látványosan erősödni fog, de ebben csalatkoznia kell, mert a zsidótörvények számára sem hoznak menedéket.

Az előkészítés alatt álló második zsidótörvényről szerzett ismeretei alapján – feltehetően - tudomására jut, hogy az az eddigi aktív szakmai munkáját, közéleti tevékenységét jelentősen

korlátozni fogja. A szakmai visszavonulásáról a Magyar Országos Tűzoltó Szövetséget tájékoztatja, az erről az alábbiakat hozza tudomására:

Kedves Ernőkém!

Meglepetéssel hallottuk, hogy a szövetségi munkájától teljes vissza akarsz vonulni. Ezt az elhatározásodat – valószínűleg – azért nyilvánítottad, mert a valóságos helyzetről tudomással nem bírtál.

A helyzet az, hogy a Te munkásságodat a szövetség meg akarja tartani; miután az úgynevezett zsidótörvény rendelkezéseit még nem ismerjük, nem akartunk Téged kitenni egy esetleges későbbi csalódásnak és ezért nem történt meg a Te titkári megbízatásod sem. A zárt elnökségi ülésen, amikor az általad is ismert határozatot az elnökség megszavazta, ... melléd állt, mert ... a Te munkásságra szüksége van .... Most ... neked nem szabad bennünket cserbenhagyni, hanem meg kell várni a zsidótörvény rendelkezéseit és csak ezután dönteni elhatározásodról.

Nagyon kérünk ezt a hozzánk juttatott döntésedet, amelyről nem hiszünk, hogy végleges lenne, elfogod halasztani addig, a zsidótörvény rendelkezései ismeretesek lesznek, illetve míg az újonnan megalkotandó zsidótörvény módot fog Neked adni arra, hogy a szövetségben azt az érdekes munkásságodat fejtsed ki, amit eddig kifejtettél.” [189]”

Mint ahogy bebizonyosodott, a magyarországi fasizálódás szörnyei – a zsidótörvények⁹ – számára is az egyre elviselhetlenebb társadalmi légkört hozzák. Ennek hatásai a tűzoltóságot sem hagyják érintetlenül, így az ő személye is a támadások középpontjába kerül. Az első törvény még csak kisebb hátrányokat jelent, a második következményeként nyugdíjba kényszerül. A következő – harmadik törvény a teljes kiszolgáltatottságot hozza. [104]

1939-ben kezdődik életének az a szakasza, amelyben a társadalom sorstársaival egyetemben a lejtőn lefelé tereli, mígnem a sors kegyetlensége folytán deportálják. A szakmai

---

⁹ Az **első zsidótörvény** (1938. XV. tc.) „a társadalmi és gazdasági élet egyensúlyának hatályosabb biztosításáról” címszó alatt különféle antiszemita rendelkezéseket vezetett be. A zsidók arányát a sajtó-, film-, színművészeti, valamint az ügyvédi, mérnöki és orvosi kamarákban 20%-ra korlátozta. A tíznél több értelmiségi alkalmazottat foglalkoztató vállalatoknál a zsidók arányát ugyancsak 20%-ban határozta meg.

A **második zsidótörvény** (1939. IV. tc.) célja már nyíltan is a „zsidók közéleti és gazdasági térfoglalásának korlátozása” volt. Eszerint zsidónak tekintendő, aki vagy saját személyében zsidó, vagy egyik szülője, vagy két nagyszülője zsidó. A zsidónak tekintett személyek nem lehettek állami tisztviselők, tanítók, tanárok. Az egyetemekre felvehető zsidó származású hallgatók arányát, valamint iparendélyek kiadásánál a zsidók számát 6%-ban állapította meg. A törvény korlátozó rendelkezéseket tartalmazott a zsidónak tekintendő állampolgárok választójoga tekintetében is.

A **harmadik zsidótörvényt** 1941-ben iktatták törvénybe (1941. XV. tv.), „a házassági jogról szóló 1894: XXXI. Tc. kiegészítéséről és módosításáról, valamint az ezzel kapcsolatban szükséges fajvédelmi intézkedésekről” címmel. Ez a törvény már teljesen a nürnbergi faji törvények szellemét követte és megtiltotta a zsidók, illetve a második zsidótörvény értelmében zsidónak tekintendő személyek és nem zsidók közötti házasságot.

A zsidótörvények a magyarországi fasizálódást tükrözték, alapot szolgáltatottak a zsidók teljes jogfosztására, és az ellenük hozott későbbi intézkedésekre, amelyek a fizikai megsemmisítésükre vonatkozott. (Új Magyar Lexikon. 6. S – Z. Akadémiai Kiadó, Budapest 1962. 777. oldal.)

és közéleti karrierje kezd megkopni, az esetleges kapaszkodók (elismerések, igazolások, stb.) sem segítenek sorsa beteljesedésében:

- Magyar Királyi 2. vegyesdandár Parancsnokság Igazolványa tanúsítja, hogy „Sebesültek Érme” - kettő középsávval a szalagon – viselésére jogosult. (1939.05.14.) [191]
- A Magyar Vörös-kereszt Egylet elnöke a szervezet nemzetvédelmi és emberbaráti célkitűzéseinek előmozdítása körül szerzett érdemei elismerésül a MGAGYAR VÖRÖS-KERESZT DÍSZEMLEK-JELVÉNYÉT adományozza számára. (1939.12.15.) [192]
- Dr Erdély Ernő tűzoltó-főparancsnok Győr város törvényhatósági bizottsági tagságára vonatkozóan igazolja: „A törvényhatósági bizottsági tagsági jog fennállásának elbírálására illetékes hatóság megállapítja, hogy dr. Erdély Ernő tűzoltó-főparancsnok győri lakos, aki szakszerűség képviselője címén vált Győr szabd királyi város törvényhatósági bizottságának tagjává. Ezen rendes tagsági jogát továbbra is akadálytalanul gyakorolhatja, mert az 1939. évi IV. tc. rendelkezéseit e törvény 2.§-ának 1. bekezdése 1. pontja értelmében személyére alkalmazni nem lehet, minthogy az általa eredetben bemutatott okmányok szerint a Károly csapatkereszt, továbbá a Sebesültek Érme, valamint a III. osztályú katonai érdemkeresztnek a III. osztályú hadiékítményekkel, a kardokkal viselésének jogosultságát igazolta.”(1940.04.26.) [193] [német nyelven 198]
- A Magyar Királyi Belügyminiszter a Magyar Országos Tűzoltótiszt-képző Tanfolyam parancsnokához intézett beadványára válaszul a tanfolyam előadói tisztsége alól - az eddigi munkássága és érdemeinek elismerése mellett – saját kérelmére felmenti. (1940.07.26.) [194]
- Erdély Ernő 1940. szeptember 1-én 40 esztendőn keresztül becsülettel teljesített szolgálat után nyugállományba vonul. [6] .[195]
- Bár az semmire sem gyógyír, amit a következő igazolások bizonyítanak. 1940. 11.04-én a Magyar Királyi Győri 13. Honvéd Kiegészítő Parancsnokság igazoló bizottsága igazolja, hogy Dr. Erdély /:Pollák:/ Ernő tartalékos címzetes főhadnagy, aki 1881. évben született, anyja neve Fleischmann Róza, és akinek nevét a magyar királyi Belügyminiszter I./V.-1898. számú határozatával „Pollák”-ról „Erdély”-re változtatta át az 1939. évi IV. tc. 2§ 1 pontja értelmében KIVÉTELEZETT. [196]
- A Magyar királyi Győri 5. Honvéd Kiegészítő Parancsnokság értesítése: „A Honvédelmi Miniszter rendelete alapján értesítem, hogy tartalékos címzetes főhadnagyi rendfokozatát megtarthatja, mivel a rendelet I. fejezet 2. pontjában foglalt feltételeknek megfelelt. Egyben értesítem, hogy szolgálaton kívül, vagy ünnepélyes alkalmakkal a jövőben egyenruhában nem jelenhet meg, csak az érdekelt hadtestparancsnok külön engedélye alapján (1941.10.15.) [197]
- Magyar királyi Győri 5. Honvéd Kiegészítő Parancsnokság igazolja, hogy Erdély Ernő tartalékos hadnagy a volt 32. közös gyalogezrednél, az 1919. évi 52. és 72. számú Közlönyben foglalt 14.450/el.31. illetve 16.034/el.31.-1919. számú Körrendeletek szerint lefolytatott igazoló eljárás eredménye alapján igazolt. (1943.03.20.)[199]
- Magyar királyi 14. honvéd bevonulási központ Kivételezettségi igazolása. „Fenti parancsnokság /intézet/ a bemutatott okmányok alapján megállapítja, hogy Dr. Erdély Ernő tartalékos címzetes főhadnagy, aki Pollák József és Fleischmann Róza szülöktől 1881. évi január hó 14-én Győr helységben született a III. osztályú kardokkal és hadiékítményekkel ellátott katonai

érdemkereszt, kettő sávós közép sebesülési érem kitüntetései folytán az 1942. XIV.t.c. 6.§-a alapján kivételezett személy. Ez az igazolvány csak a magyar királyi honvédségen belül hatályos.(1943.04.29.) [200]

Mint sokaknál a sorrend nála is ugyanaz: előbb koholt vád, majd gettó és végül a család deportálása. A dolog úgy kezdődött, hogy a deportálás előtt öt társával a vagongyárba vezényelték fizikai munkára, és ott azzal alázták meg, hogy főparancsnoki egyenruhájában a legembertelenebb munkát végezte társaival. Ezután deportálták Auswitz-Birkenaubába, és itt halt meg feleségével együtt 1944. június 18-án. A tűzoltóknak az a szeretett és megbecsült szakembere embertelen körülmények között vesztette életét, aki oly nagy igyekezettel munkálkodott Győr város tűzvédelme korszerűsítésén, és aki külföldön is a magyar tűzoltóság elismert képviselője volt. [5] [6] [104]

Szakirodalmi munkásságán keresztül nevét, alkotásait egész Európa megismerte. A világkongresszusok szinte állandó résztvevője, 1912-ben a Szentpétervár-i, 1923-ban a München-i, 1924-ben a Nantes-i, 1925-ben a Salzburg-i, 1930-ban a Wien-i világkongresszuson képviselte a magyar tűzoltókat a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség küldöttjeként. [5]

Nagytekintélyű szakember volt, de emberként is rendkívüli értékekkel rendelkezett. A kemény fegyelmet igénylő testületben – a tűzoltóknál – beosztottjai és alárendeltjei között, nemes emberi tulajdonságaival vívta ki a tiszteletet, szeretetet, megbecsülést. Olyan vezető és parancsnok volt, aki semmi olyat nem követelt a beosztottaktól, amit maga sem teljesített, vagy teljesített volna, ezt bizonyítja a teherpályaudvari tűznél (1916. május 26.), az utászgyakorlótér raktéripületének robbanásakor (1937. augusztus 29.) szerzett sérülése.[5]

Erdély Ernő egyetlen politikai pártnak sem volt tagja, munkájában mindig a köz szolgálata volt a legfontosabb vezérlő elv. A győri tűzoltóság udvarán emléktábla hirdeti, hogy munkásságát az utókor is nagyrabecsüli. [104]

1. 2. ERDÉLY ERNŐ SZAKÍRÓI TEVÉKENYSÉGE

Tíz éven át szerkeszti a „Tűzrendészeti Közlönyt”. Előadásokat is tart, így például a XXII. Nagygyűlésen (Szombathely, 1929. augusztus 28.) a tűzoltótaktika fejlődéséről. Tankönyvet ír a vízszerezésről, a tűzoltótaktikáról „Taktika” címmel. A tűzoltás szabályai címmel, a tűzesetek nyomozásáról, továbbá a tűzoltószerkek kipróbálása, gondozása és működési zavarai, valamint a tűzoltóság szervezése, felszerelése, szolgálata és ügykezelése témakörökből. „Hogyan oltunk tüzet? A tűzoltás szabályai” – című munkájában 165 kérdésre ad feleletszerűen és mégis közérthetően választ. Jó néhány szabályzat kimunkálása is az ő nevéhez fűződik, pl. az új szervezési, felszerelési, rangjelzési és versenyrendezési szabályzaté. Szakmai munkáját nagyra értékelő több testület, így már a korábban említett czibakházi, szombathelyi, hatvani, szerencsi, stb. tiszteletbeli parancsnokká választja. Szaktekintélyének elismerése az is, hogy több külföldi nagyváros hívja meg tűzoltósága vezetésére (Lodz (Lengyelország), Hamburg (Németország), Konstantinápoly) (Törökország), de ő a kitüntető és igen előnyös meghívásokat sorra elutasítja, mert elsősorban szülővárosát Győrt kívánja szolgálni. [5] [6] [13] [14] [5] [6]

Szakírói munkásságának eredményeit cikkei, írásai, a nevéhez fűződő szabályrendeletek, személyek munkáját ismertető, méltató írásai, a tűzoltó szervezetek munkáját, szervezeti felépítését taglaló munkái, szakkönyvei, stb. közvetítik az olvasónak, kutatónak. Ezek tárháza a Tűzrendészeti Közlöny, illetve a nyomtatásban megjelent könyvek. Sokoldalúságának a

fentebb felsoroltak a bizonyítékai. Az ember nehezen kapacitálja, hogy honnan merített annyi erőt, honnan volt annyi energiája számtalan írásmű megírására, emellett a Tűzrendészeti Közlöny sok éven keresztül szerkesztéséhez. Ismerve azt, hogy városát – Győrt - végig otthon szolgálta, közben külföldi rendezvényeken, konferenciákon képviselte a magyar tűzoltóságot, küldöttségeket vezetett külföldre, előadóként szaktanfolyamokon előadásokat, foglalkozásokat tartott, közben a Magyar Tűzoltó Szövetséget is szolgálta. Mindez rengeteg utazással járt. Nem véletlen, hogy sokan polihisztornak tartották, de a felsoroltak szerint az is volt.

A Tűzrendészeti Közlönyben megjelent munkái tartalmilag nagyon színesek, terjedelmét száz oldalakban lehetne megadni. Egy nagyobb terjedelmű munkában lenne mód az írásművek részletesebb ismertetésére. A továbbiakban időrendben kerülnek felsorolásra a megjelent írások, ezek némelyikéhez esetenként a legfontosabb adatokon kívül némi – érdeklődésre számot tartó - kiegészítés is tartozik.

- **A Pozsonyi Önkéntes Tűzoltó Egyesület** fennállásának 40 éves jubileumi közgyűlésének eseményeiről ír külön tudósítóként. (Tűzrendészeti Közlöny V. Évfolyam - 1907. szeptember 14 - 9. szám 148. oldal.) [26]
- Szaktanfolyam és numerus clausus. (Tűzrendészeti Közlöny VII. Évfolyam - 1909. augusztus 14 - 8. szám 117. oldal.) [27]
- **Széchenyi Ödön gróf pasa.** (Tűzrendészeti Közlöny IX. Évfolyam 1911 I. rész 148. oldal, II. rész 165. oldal). [29]
- **Szakoktatásunk reformja.** (Fő kérdései: A reform szükségessége, a szaktanfolyamok /kerületi tűzoltói, országos tűzrendészeti/ elméleti és gyakorlati részének tematikája.) (Tűzrendészeti Közlöny X. Évfolyam – 1912 - 49-51. oldal.) [30]
- **Scserbovszky Szaniszló.** (Tűzrendészeti Közlöny X. Évfolyam (1912) 69. oldal.[31]
- **Szentpétersvári tanulságok.** (Az orosz tűzrendészet munkájának ismertetése.) /Tűzrendészeti Közlöny X. Évfolyam (1912) 101. oldal./.[32]
- **Munkában a tűzoltó-szövetség.** (Tűzrendészeti Közlöny X. Évfolyam (1912) 117. oldal.) [33]
- **A vármegyei tűzoltó-szövetségek. (Jelenlegi helyzet, a fejlesztés lehetőségei.)** /Tűzrendészeti Közlöny X. Évfolyam (1912) 153. oldal. / [34]
- **A téli munkálatok.** (Tűzrendészeti Közlöny X. Évfolyam (1912) 185. oldal) [35]
- **A német tűzoltódráma.** (Tűzoltókról szóló színdarabok bemutatása.) /Tűzrendészeti Közlöny XI. Évfolyam (1913) 13. oldal./ [36]
- Ugyanezen az oldalon található Erdély Ernő „**Kis tűzrendészet**” c könyvének ismertetője, (az ismertetőt írta Szabó Gyula – Sopron-vármegye tűzrendészeti felügyelője). [36]
- **Tűzrendészeti felügyelet.** (Tűzrendészeti Közlöny XI. Évfolyam (1913) 21. oldal.) [37]
- **Kiállítások tűzrendészete.** (Tűzrendészeti Közlöny XI. Évfolyam (1913) 30. oldal.) [38]
- **Villamos fűtés.** (Tűzrendészeti Közlöny XI. Évfolyam (1913) 30. oldal.) [39]
- **A tűzoltó-otthon.** (A tűzoltó otthon létesítése körüli vitáról.) /Tűzrendészeti Közlöny XI. Évfolyam (1913) 38. oldal. [206]
- **Tűzrendészetünk fejlődése.** (Tűzrendészeti Közlöny XI. Évfolyam (1913) 33. oldal.) (Lásd a **2. sz. melléklet** városok tűzkárára vonatkozó adatait.) [40]

- **Munkások tűzhalála.** (Arról a borzalmas katasztrófáról, amely 1911. július huszonegyedikén történt dr. Kovald Emil Szövetség-utcai kelmefestő és vegytisztító gyárában.) /Tűzrendészeti Közlöny XI. Évfolyam (1913) 41. oldal./ [41]
- **Városok államsegélye.** (Tűzrendészeti Közlöny XI. Évfolyam (1913) 61. oldal.) [42]
- **Tűz a gyárban című színmű tartalma.** (Tűzrendészeti Közlöny XI. Évfolyam (1913) 61. oldal.) [43]
- **Tűzoltó-szövetségek vezetői.** (Tűzrendészeti Közlöny XI. Évfolyam (1913) 69. és 82. oldal.) [44]
- **Pozsony város égése.** (Tűzrendészeti Közlöny XI. évfolyam 85. oldal /1913/). [45]
- **Szakoktatás revíziója.** (Tűzrendészeti Közlöny XI. évfolyam 117. oldal /1913/). [46]
- **Készül a tűzoltóotthon.** (Tűzrendészeti Közlöny XI. évfolyam 159. oldal /1913/). [47]
- **„A világ lángokban.” Effenberger Gusztáv tűzfelügyelő új munkája.** (Tűzrendészeti Közlöny XI. évfolyam 176. oldal /1913/). [48]
- **Az elnök vármegyéje.** (Tűzrendészeti Közlöny XI. évfolyam 178. oldal /1913/). [49]
- **Az elnökség december 6-i ülése.** (Tűzrendészeti Közlöny XI. évfolyam 188. oldal /1913/). [50]
- **Vigyázat a karácsonyfával!** (Tűzrendészeti Közlöny XI. évfolyam 198. oldal /1913/). [51]
- **Huszonöt évvel a kormányrendelet kibocsátása után.** (Tűzrendészeti Közlöny XII. évfolyam 1. oldal /1914/). [52]
- **A tűzrendészet és a kormány.** (Tűzrendészeti Közlöny XII. évfolyam 69. oldal /1914/). [53]
- **Egy vidéki város szabályrendelete a mozgókép-színházairól.** (Tűzrendészeti Közlöny XII. évfolyam 73. /1914/). [207]
- **A tömlők javítása.** (Tűzrendészeti Közlöny XII. évfolyam 90. oldal /1914/). [54]
- **Szabados Imre halála.** (Tűzrendészeti Közlöny XII. évfolyam 94. oldal /1914/). [55]
- **Vízvezetékek.** (Tűzrendészeti Közlöny XIV. évfolyam 46. oldal /1916/). [56]
- **A győri évi jelentésből.** (Tűzrendészeti Közlöny XV. évfolyam 49. oldal /1916/). [208]
- **Repülőgépek támadásai.** (Tűzrendészeti Közlöny XV. évfolyam 97. oldal /1917/). [57]
- **A tűzrendészet tanítása a középiskolákban.** (Tűzrendészeti Közlöny XV. évfolyam 125. oldal /1917/). [58]
- **A fecskendő és tartozékainak kipróbálása.** (Tűzrendészeti Közlöny XV. évfolyam 118. és 135. oldal. /1917/). [59]
- **Vízvezetékeink.** (Tűzrendészeti Közlöny XVI. évfolyam 7. oldal /1918/). (Lásd a **3. sz. mellékletet** nagyvárosaink vízvezeték hálózatáról.) [209]
- **Autófecskendők a tűzoltóság szolgálatában.** Tűzrendészeti Közlöny XVI. Évfolyam 118. oldal (1918). [210]
- **Szabályzat a nyilvános előadások és mutatóanyagok biztonságáról.** (Tűzrendészeti Közlöny XIX. évfolyam 2. szám. 7. oldal /1921/). [61]

- **Tizenegy gyermek tűzhalála.** (Tűzrendészeti Közlöny XX. évfolyam 1. sz. 2. oldal /1922/).[60]
- **Kerületi tűzoltó szaktanfolyam.** (Tűzrendészeti Közlöny XX. évfolyam. 2. szám 1. oldal /1922/). [62]
- **Széchenyi Ödön gróf pasa halála.** (Tűzrendészeti Közlöny XX. évfolyam. 4. szám 1. oldal /1922/). [63]
- **Negyven esztendő óta.** (Tűzrendészeti Közlöny XX. évfolyam. 7. szám. 1. oldal /1922/).[64]
- **A vízsórók /Sprinklerék/.** (Tűzrendészeti Közlöny XXI. évfolyam 3. oldal /1923/).[65]
- **Leégett a szófiai színház.** (Tűzrendészeti Közlöny XXI. évfolyam 13. oldal /1923/).[66]
- **A tűzoltó-felszerelések árai.** (Tűzrendészeti Közlöny XXI. évfolyam 27. oldal /1923/).[67]
- **A Lujza-malom égésétől tizenöt halottig.** (Tűzrendészeti Közlöny XXI. évfolyam 35. oldal /1923/).[68]
- **Egyenruházat.** (Tűzrendészeti Közlöny XXI. évfolyam 42. oldal /1923/).[69]
- **Egy lépés előre.** (Tűzrendészeti Közlöny XXI. évfolyam 63. oldal /1923/).[70]
- **Nagygyűlés Budapesten.** (Tűzrendészeti Közlöny XXI. évfolyam 87. oldal /1923/).[71]
- **A müncheni tűzoltóság.** (Tűzrendészeti Közlöny XXI. évfolyam 131. oldal /1923/).[72]
- **Celluloid robbanás a győri Grab-gyárban.** (Tűzrendészeti Közlöny XXIII. évfolyam 76. oldal /1925/). [73]
- **A Magyar Tűzoltóság Könyve** megjelent – adja hírül a folyóirat a júliusi számban, a könyv második részében található **Erdély Ernő dr. írása a hazai tűzoltóság szervezéséről.** (Tűzrendészeti Közlöny XXIII. évfolyam (1925) 82. oldal.) []
- A hírek rovatban arról jelent meg tudósítás, hogy **a Jász-Nagykun-Szolnok vármegyei tűzoltószövetség Erdély Ernő dr. győri főparancsnokot egy díszkarddal ajándékozta meg a vármegyei tanfolyamokon kifejtett kiváló közreműködése elismeréséül,** melyet Dr. Kele József elnök egy küldöttség élén nyújtott át a nevezettnek Győrött. (Tűzrendészeti Közlöny XXIV. évfolyam (1926) 13. oldal.) []
- Híradás a **győri kerületi tűzoltótanfolyamról, toborzás, díjfizetés, program, pk: Erdély Ernő dr.** A tanfolyam programja a 83. oldalon, tájékoztató a tanfolyam hallgatóiról 103. oldalon. (Tűzrendészeti Közlöny XXIV. évfolyam (1926) 66. oldal.) []
- **Erdély Ernő a Magyar Országos Tűzoltótiszt-képző Tanfolyam előadója. (1929. június 17-23.)** (Tűzrendészeti Közlöny XXVII. évfolyam (1929) 98. oldal) [] []
- **A győri tűzoltó nagygyűlés.** (Tűzrendészeti Közlöny XXX. évfolyam 88. oldal /1932/).[211]
- **A győri tűzoltószer kiállítás.** (Tűzrendészeti Közlöny XXX. évfolyam 137 oldal./ /1932/).[212]
- **Kimutatás a vidéki törvényhatósági városok 1932. évi helyzetéről.** (Tűzrendészeti Közlöny XXXI. évfolyam 39. oldal /1933/). (Lásd a **4. sz. mellékletet** a vidéki törvényhatósági városok tűzoltóságairól /1932/).[74]
- **A tűzoltóság és a biztosító társaságok.** (Tűzrendészeti Közlöny XXXI. évfolyam 113. oldal /1933/).[75]

- **Magyarország tűzrendészetének kiadásai 1933. évben.** (Tűzrendészeti Közlöny XXXI. évfolyam 148. oldal /1933/) (Lásd az **5. sz. mellékletet** egyes városok személyi és dologi kiadásainak megoszlásáról.). [76]
- **Az autók rendszáma és adója.** (Tűzrendészeti Közlöny XXXI. évfolyam 165. oldal /1933/). [77]
- **A falusi tűzoltás taktikája.** (Tűzrendészeti Közlöny XXXI. évfolyam (1933) 195. oldal.) [78]
- **Az önkéntes tűzoltóság egyenruházatának módosítása.** (Tűzrendészeti Közlöny XXXII. évfolyam 35. oldal /1934/). [79]
- **A tűzkár biztosító társaságok tűzoltói járuléka.** (Tűzrendészeti Közlöny XXXII. évfolyam 113. oldal /1934/). [80]
- **A tűzoltóságok közúti járműadója.** (Tűzrendészeti Közlöny XXXII. évfolyam 122. oldal /1934/). [81]
- **Az új szervezeti, felszerelési és rangjelzési szabályzat tervezete.** (Tűzrendészeti Közlöny XXXII. évfolyam 145. és 162. oldal /1934/). [82]
- **A győri celluloid raktár meggyújtása.** (Tűzrendészeti Közlöny XXXIII. évfolyam 67. oldal /1935/). [83]
- **Vezénylés kar-, és fényjelzéssel.** (Tűzrendészeti Közlöny XXXIII. évfolyam 82. oldal /1935/). [84]
- **Az új szervezési, felszerelési, egyenruházati és rangjelzési szabályzat.** (A Tűzrendészeti Közlöny XXXIII. évfolyam augusztusi számának melléklete. /1935/). [85]
- **A gyöngyösi országos tűzoltóverseny.** (Tűzrendészeti Közlöny XXXIII. évfolyam 147. oldal /1935/). [86]
- **A tűzoltó taktika új iránya.** (Tűzrendészeti Közlöny XXXIII. évfolyam 188. oldal /1935/). [87]
- **Magyarország gyárvárosai.** (Tűzrendészeti Közlöny XXXIV. évfolyam 102. oldal /1936/). [88]
- **Robbannak a bombák.** P (Tűzrendészeti Közlöny XXXIV. évfolyam 15 1. oldal /1936/). [89]
- **A nemzetközi tűzoltószövetség.** (A magyar szövetség képvisellete a nemzetközi szervezetben a **6. sz. melléklet** szerinti). (Tűzrendészeti Közlöny XXXVI. évfolyam 101. oldal /1938/). [90]
- **A tömlők kémelése.** (Tűzrendészeti Közlöny XXXVI. évfolyam 131. oldal /1938/). [91]
- **A tűzoltóság és a légmentesség.** (Tűzrendészeti Közlöny XXXVI. Évfolyam, Polgári lég- és gázvédelem állandó melléklet - 11-12. szám - 1-2 oldal /1938/). [92]
- **A hévízi tűzoltóüdülő.** (Tűzrendészeti Közlöny XXXVI. évfolyam 177. oldal /1938/). [93]
- **A felvidéki felszabadult véreinkhez.** (Tűzrendészeti Közlöny XXXVI. évfolyam 225. oldal /1938/). [94]

1. 3. ÖSSZEGZÉS

Erdély Ernő életútja, munkássága sokak számára példa értékű lehet. A sors kegyetlensége, hogy megaláztatás, a társadalomból való kirekesztés, erőszakos halál földi küldetésének a záró akkordjai. A magyar társadalomban eluralkodott nézetek, ennek nyomán kialakult nyomasztó légkört jól jellemzi Radnóti Miklós „Töredék” című költeménye. Érzésem szerint

e vers néhány sorában foglalt gondolatokkal lehet legteljesebben kifejezni, miként vélekedett e világról ő is.

Oly korban éltem én e földön,
mikor az ember úgy elaljasult,
hogy önként, kéjjel ölt, nemcsak parancsra,
s míg balhitekben hitt s tajtékozott téveteg,
befonták életét vad kényszerképzetek.

Oly korban éltem én e földön,
mikor besúgni érdem volt s a gyilkos,
az áruló, a rabló volt a hős, -
s ki néma volt netán s csak lelkesedni rest,
már azt is gyűlölték, akár a pestisest.

Oly korban éltem én e földön,
mikor ki szót emelt, az bujhatott,
s rághatta szégyenében ökleit, -
az ország megvadult s egy rémes végzeten
vigyorgott vértől és mocsoktól részegen.
(Radnóti Miklós: Töredék /részlet/)

1. 4. FELHASZNÁLT IRODALOM

Kutató munkám során a témához tartozó több mint kétszáz anyagot találtam különböző forrásokban. A tanulmány elkészítésekor ezekre a szövegben ahol kellett hivatkoztam. A hiteles felsorolás 1 – 207-ig tart. Az irodalomjegyzékben a terjedelmes lista egészében nem szerepel, de a szövegben a forrásanyagra utalás van, tehát azok alapján megtalálhatók. Az itt következő felhasznált irodalom jegyzékben nem szereplő hivatkozási számokhoz tartozó dokumentumok feltalálási helye a következő:

- A Tűzrendészeti Közlöny V. évfolyam – XXXVI. évfolyam lapszámainak valamelyikében található a [11]-[16]; [17]-[22]; [25]-[100]; [206]-[207]; számmal jelzettek.
- A Tűzoltó Múzeum archívumában fellelhető Erdély Ernő emlékkönyvben a [103]; [105]-[110]; [114]-[205]; számmal jelzettek.

[1] dr. SALGÓ Károly: Győri Önkéntes Tűzoltó Testület története 1870-1920. (Győri Önkéntes Tűzoltó Egylet, Győr 1921).

[2] GRÁBICS Ferenc: Győr, Moson, Sopron vármegyék és Győr-Sopron megye tűzoltóságainak története 1988-ig. (Győr-Sopron megyei Tűzoltóság, Győr 1990).

[3] 125 éves a Győr városi tűzoltóság. (Dr. SÁRY István: A győri tűzrendészet és tűzoltóság története. (Győri Városi Tűzoltóság, Győr megyei jogú város Levéltára, Győr 1995).

[4] 125 éves a Győr városi tűzoltóság. /Programfüzet a 125. évforduló megünneplésére./ (Győri Városi Tűzoltóság, Győr megyei jogú város Levéltára, Győr 1995).

[5] CZIGÁNY Jenő: A győri tűzoltóság megalakulásának százéves évfordulójára - /A győri tűzoltás története/. (Győr város Tanácsának hivatalos értesítője, kiadó – Győr város VB titkársága, Győr 1969).

[6] MINÁROVICS János: Arcképvázlatok testületünk történetéből. Erdély Ernő. (Tűzvédelem. 1982. november. 26. oldal.)

[7] HULLÁMOS László: Győri tűzoltóság és tűzoltás története. (Győr megyei jogú város Tűzoltósága, Győr 2000).

[8] A Győri Önkéntes Tűzoltó Testület jelentése 1910. évről. (Pannónia Könyvnyomda, Győr 1911).

[9] A Győri Önkéntes Tűzoltó Egylet 25 éves története. (Pannónia Könyvnyomda, Győr 1895).

[10] ERDÉLY Ernő: Győr-vármegye tűzrendészete. (Győri Hírlap nyomdája, Győr 1930).

[23] Dunántúli Hírlap – független keresztény politikai lap - XIV. évfolyam 106. számában, 1906. szeptember 8. Erdély Ernő: A tűzoltóság reformja.

[24](Új Magyar Lexikon. 6. S – Z. Akadémiai Kiadó, Budapest 1962. 777. oldal.)

[101] Győr tűzoltóságának jelentése az 1913. évről. (Győri Hírlap nyomdája, Győr 1914).

- [102] Győr szabad királyi város tűzoltóságának jelentése 1938. évi működéséről. (Győri Hírlap nyomdája, Győr 1938).
- [104] <http://www.barossgyor.hu> (Híres tanárok – Erdély Ernő).
- [111] 291/kgy. 900 sz. készült jegyzőkönyv kivonat (Győr szabad királyi város törvényhatósági bizottságának 1900. évi október hó 18. napján tartott rendes közgyűlése jegyzőkönyvéből.)
- [112] 5510/tan 906 sz. (2420 szám) ügyirat. (A Magyar Országos Tűzoltó-szövetség 744/906. számú felhívása az 196. évben tartandó országos tűzoltó szaktanfolyam látogatása tárgyában.)
- [113] Budapest székesfőváros tűzoltó-főparancsnokság 1909/1205 számú ügyirata – tűzoltói gyakorlatról.

1. 5. MELLÉKLETEK

1. sz. melléklet

Győr város hivatásos tűzoltóságának létszáma (1908-1940)

Megnevezés/év	1908	1910	1920	1930	1935	1940
Főparancsnok	-	-	1	1	1	1
Parancsnok	-	1	1	1	1	1
Tiszt, segédtszt	1	-	1	1	1	2
Őrparancsnok	-	2	2	3	3	3
Csővezető	-	-	6	6	5	2
Segédcsővezető	-	-	9	12	10	9
Tűzoltó, segédtűzoltó	12	12	16	16	14	18
Adminisztrátor	-	-	-	1	1	1
Összesen	13	12	36	41	36	37

2. sz. melléklet

**Tűzrendészetünk fejlődése című cikk nagyvárosaink tűzkárára vonatkozó adatai
tartalmazó táblázata**

Sor- szám	Duna- Tisza közén	Tiszántúl	Dráván- túl	Dunán- innen	Tisza- Maros- szöge	Erdély	Tiszán- innen	Dunán- túl	Lakós- szám	A tüzek száma	Tűzkár 1911 évben Korona
1.	Budapest								880.000	640	2.356.028
2.	Szeged								119.000	199	421.251
3.	Szabadka								95.000	140	163.184
4.		Debrecen							93.000	117	180.757
5.			Zágráb						80.000		
6.				Pozsony					79.000	101	51.676
7.					Temesvár				73.000	122	241.979
8.	Kecskemét								67.000	113	306.721
9.		Nagyvárad							65.000	156	62.572
10.		Arad							64.000	103	115.517
11.		Hódmező- vásárhely							63.000	78	73.847
12.						Kolozsvár			61.000	34	27.637
13.	Újpest								56.000	51	98.000
14.							Miskolc		52.000	79	153.931
15.								Pécs	50.000	112	37.177
16.			Fiume						50.000		
17.								Győr	45.000	136	574.685
18.							Kassa		45.000	81	131.316

3. sz. melléklet

Nagyvárosaink vízvezeték-hálózata

Fsz.	Név	Lakosság	A vízvezeték létesítési éve	Befektetésösszege (korona)	Vízszerezés módja	Napi száll. képesség (m ³)	Szivattyúk száma minősége	Víz ára m ³ -ként	Tartálmagasság m	Tartály űrtartalma (m ³)	Csőhálózat hossza (m)	Átmérő (mm)	Tűzcsap (db)	minősége	Távolság egymástól
1.	Arad	63.000	1896	1.300.000	Mély kút	3.800	2 gőz	18-36	35	300	36.000	80	153	Föld-be-sü-lyesz-tett	50-750
2.	Besztercebánya	42.000	1895	350.000	Magas forrás	3.715	-	10	30	500	8.000	60	88	Földfeletti	50-100
3.	Breznóbánya	11.000	1907	180.000	forrás	600	-	In-gyen	44	200	8.000	40	33	f.	80 – 100
4.	Brassó	38.846	1894	1.326.000	Forrás és talajvíz	2.200	Természetes eséstől	25	-	-	40.000	30	192	a. és f	80-100
5.	Budapest	950 ezer	1867 1878 1881 1893	Az 1893. Évi1 4.206.506	Szűrt Duna víz	240.000	Turbinás gőzszivattyúk	18	Variál	Variál	562000	80-1200	6554 2019 219 18 Össz 8810	Utcafali, udvari földfeletti	50-150
6.	Csízfürdő	600	1914	40.000	kút	100	1 Benzin	-	-	100	2.500	50	60	a	50
7.	Debrecen	100 ezer	1913	2.500.000	19 mélykút	3.200	2 villamos	18	21	1000	65.000	80	500	f.	100
8.	Dés	12.000	1913	500.000	19 mélykút	800	2 villamos	20-30	50	500	22.200	80	105 13	f. a.	80 – 300

9.	Eperjes	18.000	1906	650.000	37 kút sorban	1.000	3	40	62	500	15.000	80	200	f.	50 – 100
10	Fiume	50.000	1894	2.800.000	forrás	52.000	6	10-30	70 , 15 0, 19 0	4.300 500 300	3.300	80	14 336	f. a.	100
11	Gölnic- bánya	4.100	1909	110.000	forrás	300	-	20	55	257	3.600	50	38	f.	100
12	Győr	50.000	1884	2.000.000	4 mély- kút	7.200	5 gőz, és vil- lamos	30	41 38	600 250	55.000	50	15, 124, 324, 114,	f. a. és u	100- 120
13	Igló	10.324	1896	470.000	Erdei forrás	2.400	Saját nyomás	10	61	1000	15.000	80	50	f.	100
14	Kassa	45.000	1906	1.700.000	Mély kút és forrás	10.000	2 iker- köldök és 2 turbina	20	-	2500 2000	56.030	80	435	a.	100
15	Kolozs- vár	65.000	1887	4.000.000	Talaj- víz	25.000	8 gőz és villamos	20	30 , 80	700	76.000	40	300	a.	50- 100
16	Kapos-vár	24.000	1906	823.000	Mély kút	2.800	2 diff. sziv	18- 36	D o m b	488	25.428	80	176	f.	100- 200
17	Komárom	22.000	1902	766.000	Mély kút	8.000	2 Diesel	30	30	500	-	80	190	f.	100
18	Lőcse	7.000	1897	300.000	16 hegyi kút	2.100	Saját Nyomás	A ház- adó 42% -a	25	400	24.000	80	4	a.	200- 300
19	Maros-	30.000	1908	300.000	Mély	5.600	-	54	50	450	48.000	80	340	f.	80-

.	vásárhely				kút				50	450			29	a.	100
20	Miskolc	55.000	1913	1.300.000	forrás	7.000	Villamos	16-24	70	1500	43.000	80	220	f.	80-120
21	Nagybánya	13.000	1910	850.000	forrás	1.600	-	20	45	500	33.000	60	126	f.	100
22	Nagyszében	30.000	1891	-	Mélykút és forrás	1.400	-	10-40	-	1500	80.000	50	204	a.	100-120
23	Nagyvárad	70.000	1896	2.400.000	altalaj	17.000	8 vill. és gőz	8-16	58	2500	99.000	80	439	a.	50-100
24	Pápa	23.000	1898	447.000	forrás	3.000	Saját Nyomás	20	-	1000	29.611	80	148	a.	100
													65	f. és k.	
													21		
25	Pécs	55.000	1892	1.910.000	Forrás és 3 artezi kút	5.500	1 gőz	20	-	1000	50.000	80	12	f.	100-200
										1250			198	a.	
26	Pozsony	85.000	1886	3.020.000	Mélykút	12.000	3 gőz, 2 vill.	18-30	75	3000	72.000	80	740	a.	50-100
27	Rózsahegy	15.000	0905	328.000	forrás	1.200	Saját Nyomás	-	-	1200	17.000	50	18	f.	100
													20	a.	
28	Rimaszombat	6.500	1912	2.000.000	forrás	-	-	60	30	400	-	80	-	-	100
29	Segesvár	12.000	1903	212.000	2 mély kút	1.600	3 vill.	18-36	-	626	3.600	50	80	f.	100
													16	a.	
30	Siófok	3-8000	1914	400.000	mély kutak	400	3 vill Turbina	40	33	250	11.000	80	-	a.	80
31	Sopron	36.000	1892	900.000	Kút és galeria	2.400	1 gőz	24-32	50	1200	23.000	80	120	f.	80-100
													290	a.	
32	Szeged	81.000	1904	1.225.000	7 artezi-kút	8.200	3 gőz	10	35	1000	44.300	80	253	a.	100-150
33	Székes-	37.000	1913	1.370.000	forrás	2.400	1 vill	12-	-	780	37.000	80	156	f.	100-

.	fehérvár							25							200
34	Sziget-vár	6.150	1903	39.000	artezi kút	1.700	-	20	7,3	80	5.000	20	48	f.	-
35	Szombat-hely	35.000	1898	595.000	26 fűrt 1 tart. kút 554 m galeria	2.500	2 köldök Sziv	24	20	500	7.426	80	142	f.	100-110
36	Szolnok	40.000	1910	1.084.000	Tisza víz	3.400	4 vill	30-40	34	600	33.700	50	380	f. a.	-
37	Újbánya	4.823	1897	50.000	4 forrás	8.640	-	-	-	80	3.000	75	7	f.	150
38	Újpest	60.000	1912	3.000.000	24 fűrt kút	10.000	3 turbina	20	43,6	1500	58.200	80	337	f.	100
39	Veszprém	17.000	1896	500.000	forrás	2.800	2 gőz, 1 vill.	20	-	800	25.000	40	98	f.	150-200

Adataik hiányoznak, de van vízvezeték ezenkívül az alábbi tíz városban 40. Budafok, 41. Cirkvenca, 42. Medgyes, 43. Resicabánya, 44. Sátoraljaújhely, 45. Szabadka, 46. Sepsiszentgyörgy, 47. Temesvár, 48. Vihnye, 49. Zágráb. [209]

4 sz. melléklet

Kimutatás a vidéki törvényhatósági városok tűzoltóságáról (1932. év)

Város	Szeged	Debrecen	Kecskemét	Pécs	Miskolc	Hódmező- vásárhely	Győr	Székes- fehérvár	Sopron	Baja
Lakosság (ezer fő)	135	117	79	61	61	60	50	40	35	27
TŰZOLTÓ										
HIVATÁSOS										
Főparancsnok	1	1				1	1			1
Parancsnok	1	1	1	1			1		1	
Főtiszt			helyettes.pk. 1							
Tiszt	1	2		1			1			
Segéd- tiszt						1			2	
Gyakornok	2	1		1		1	1			
Tiszt összesen	5	5	2	3	-	3	4	-	3	1
Őrmester, Őrparancsnok	3	6	3	3	1	2	3	3	-	1
Csővezető	4	8	3	3	2	2	6	3	3	1
Segéd- csővezető	6	13	3	2	12	3	12	3	6	1
Tűzoltó	31	19	21	14	12	17	16	10	9	11
Altiszt összesen	44	46	30	22	27	24	37	19	18	14
Hivatásos összesen	49	51	32	25	27	27	41	19	21	15
Önkéntes Tiszt	20			4	9		6	8	8	9
Önkéntes Tűzoltó	136			42	68		75	30	60	43
Önkéntes	136			46	77		81	38	68	52

összesen										
Gyári tiszt	5	2		12			14	4	3	
Gyári tűzoltó	80	40		67			142	64	40	
Gyári t. összesen	85	42		79			156	68	43	
Tűzoltó mindösszesen	270	93	32	150	104	24	278	95	132	67
AUTÓ- ÉS LÓFOGATÚ-FECSEKENDŐK										
Autófecskendő	2	2		2	2	2	3	2	3	1
Autótólólétra	1	1					1			
Autólajt	8						2	2		
Autó-szerkocsi	3						1			
Autó- személykocsi	1	1					1			
Autó összesen	15	4		2	2	2	8	4	3	1
Lófogatú Motorfecskenő	2	2	1	3			1	1		1
Lófogatú tolólétra	1	1	1	4	1	1	1	1		1
Lófogatú Szerkocsi	1	1	1	4	1	1	2	2		1
Lófogatú lajt	4	6		6	2		3	7	2	5
Motoros fecskenő agregátor	5	1	4	1		1	1			
Lófogatú összesen	13	11	7	18	4	3	8	11	2	8
TÖMLŐK										
Tüzi Nyomótömlő	6.000	3.521	1.980	3.200	600	1.560	4.500	4.320	2.400	1.250
Gyakorló tömlő	680	743	360	602	200	140	1.500	390	400	320

TÜZEK										
Átlagos évi tűz	70	116	74	45	35	60	60	25	40	25
1932. évi tűz	70	92	79	36	36	47	54	24	43	21
1932. évi kivonulás	54	37	30	29	36	47	36	26		
1932. évi Szer. Sugár	18	25	16	23	68	60	41	32	27	8
Fecskendő Legnagyobb nyomása	10	8-10	5-6	10	12	12	12	6	12	6
Fecskenső átlagos nyomása	3-6	4-5	4	6-7	5-8	7	8	4	8	
Legkisebb Kivonulás - szer	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1
Legkisebb kivonulás – (tűzoltó)	3	8	4	4	7	5	5	6	5	3
1932. évi Legnagyobb kivonuló szer	8	4	4	2	3	3	4	5	4	7
1932. évi legnagyobb kivonulás – (tűzoltó)	35	24	16	15	27	16	42	69	64	16
TŰZCSAPOK, VÍZVEZETÉKEK										
Tűzcsapok száma	405	730		243	318		440	257	340	
Vezetékátmérő legkisebb	60	80		50	85		80	80	80	
Vezetékátmérő legnagyobb	250	275		150	425		300	275	250	
Átlagos nyomás	2-3	2		4	4-5		2-3	4	4	
TANFOLYAMOK 1932-ben										
megnevezése	2 kerületi	2 kerületi	Katonai				2 katonai		1 altiszti	katonai

			cserkész								
KIKÉPZÉS AZ ŐRSÉGEN											
Előadás	391	27	96	125	12	119	240	60	56	48	
Gyakorlat	379	138	206	376	176	119	210	186	184	102	
Riasztás	15	4	4	8	4	3	22	5	6	3	
KÖLTSÉG											
1932-ben	116.820	150.139	62.710	52.000	72.000	58.409	128.371	80.400	72.729	35.671	
MENTŐK											
Orvos	1	11	Városi tisztii orvosi hivatal egészségügyi ügyőrei végzik				2	2	1	1	
Sofőr	3	tűzoltók		tűzoltók	6	4	3	tűzoltók	tűzoltók	2	
Ápoló	12				16		3			2	
Lófogatú mentőkocsi	2	3			21	2	2	2	1	3	2
Mentőautó	4	2			1	2	2	2	1	3	2
	1 szerkocsi										szerkocsi
Mentő igénybevétele 1932-ben											
Balesethez	1.194	2.225		453	633	183	277	432	150	124	
Szállításhoz	1.613	4.138		4.246	2.135	875	955	1.193	1.241	775	
Kilométer útban	28.891	22.456		5.789	1.164	7.639	14.634	2-990	16.728	10.045	
Lófogatú		13.802									

A kimutatást Erdély Ernő győri hivatásos főparancsnok készítette és küldte be lapunknak közlésre.

5. sz. melléklet

Egyes városok személyi és dologi kiadásainak megoszlása.

Sorszám	Megnevezés	Személyi kiadás	Dologi kiadás
Törvényhatósági városok			
1.	Budapest	1.867.980	689.031
2.	Baja	21.154	12.502
3.	Debrecen	110.781	27.635
4.	Győr	96.432	31.939
5.	Hódmezővásárhely	43.313	10.374
6.	Kecskemét	58.825	10.843
7.	Miskolc	51.247	15.142
8.	Pécs	48.117	22.184
9.	Sopron	40.171	20.758
10.	Szeged	95.113	29.723
11.	Székesfehérvár	30.829	20.646
Megyei jogú városok			
1.	Balassagyarmat	13.272	3.966
2.	Békéscsaba	39.153	10.239
3.	Budafok	40.582	5.860
4.	Cegléd	32.482	7.210
5.	Csongrád	19.289	10.754
6.	Eger	22.250	15.877
7.	Esztergom	16.825	4.544
8.	Gyöngyös	14.558	8.161
9.	Gyula	31.258	7.094
10.	Hajdúböszörmény	10.969	6.361
11.	Hajdúhadház	4.800	3.112
12.	Hajdúnánás	11.167	5.258
13.	Hajdúszoboszló	5.720	3.613
14.	Jászberény	12.440	5.133

15.	Kalocsa	12.440	4.082
16.	Kaposvár	51.145	11.151
17.	Karcag	11.283	2.213
18.	Kiskunfélegyháza	27.506	8.848
19.	Kiskunhalas	19.280	4.489
20.	Kispest	25.361	10.272
21.	Kisújszállás	5.537	890
22.	Komárom	4.622	3.640
23.	Kőszeg	16.738	4.198
24.	Magyaróvár	10.422	2.340
25.	Makó	24.050	7.020
26.	Mezőtúr	15.644	6310
27.	Mohács	10.711	5.587
28.	Nagykanizsa	21.910	9.300
29.	Nagykőrös	23.419	12.669
30.	Nyíregyháza	41.442	16.803
31.	Pápa	24.575	5.955
32.	Pestszenterzsébet	16.427	6.700
33.	Rákospalota	39.922	16.300
34.	Salgótarján	15.360	4.010
35.	Sátoraljaújhely	28.683	14.146
36.	Szekszárd	12.408	5.270
37.	Szentendre	9.058	7216
38.	Szentes	15.921	5951
39.	Szolnok	34.991	11.025
40.	Szombathely	40.398	28538
41.	Túrkeve	1.920	2.783
42.	Újpest	81.954	39.178
43.	Vác	16.906	3.580
44.	Veszprém	21.549	7.819
45.	Zalaegerszeg	23.739	7.520

ÖSZESEN	983.086	372.985
----------------	---------	---------

A nemzetközi szövetség (CITF) Magyarország-i képviselői

Magyar Országos Tűzoltó Szövetség, Budapest, IV. Bástya-utca 3.

Elnök piskárosi Szilágyi Lajos dr cs. és kir. kamarás, felsőházi tag., tűzrendészeti felügyelő.

Társelnök: Marinovich Imre ny. államtitkár. Főtitkár: Papp Ferenc ny, tűzoltó-főparancsnok.

A nemzetközi szövetségben az országot képviselik: Erdély Ernő dr. győri tűzoltó-főparancsnok, tanácsstag, Teasdale Ottó budapesti másodfőparancsnok, vál. tag. Papp Ferenc főtitkár, vál. tag.

Dr. Hadnagy Imre József
Tűzoltó Múzeum volt munkatársa
dr.hadnagyimre@freemail.hu